

данія відомостей або надання недостовірної інформації про діяльність товариства. Захист цього права здійснюється шляхом звернення до суду з вимогою про примусове виконання обов'язку в натурі.

Ключові слова: товариство, права учасників, право на інформацію, корпоративні права.

Vasilyeva V. Organizational and legal conditions for the realization of member's right for information in LLC and ALC

This article defines the right to information as an important component of the corporate rights of a company member, on the security of which the effective exercise of its other competencies depends. The author states that the right to information is ensured by the statutory obligation of the company to storage a certain list of documents related to the activities of the company. The Art. 43 of the LLC provides a list of documents that the company is obliged to keep such as: documents related to the foundation of the company and the founding documents and changes thereto; documents on creation of branches, representative offices of the company (in case of their creation); documents related to the issue of the securities and documents certifying the ownership of the company to the property; documents regulating the activities of the company bodies and changes thereto (regulations, instructions, etc.); documents related to the work of the bodies of the company (general meeting, executive body, supervisory board): protocols, orders, orders; documents in which the results of the company's economic activity are directly reflected: annual financial statements, documents of annual reports submitted to the relevant state bodies, accounting documents; documents from third parties regarding the company: audit reports and results of other audit services. As a general rule, the executive body of the company is responsible for keeping the documents, and the chief accountant (if assigned) - for the accounting documents and financial statements.

Due to the latest updates in the legislation of Ukraine, the participant is guaranteed with the right to receive copies of documents required by him from the company. The right to information is also ensured by establishing the responsibility of officials for not providing information or providing false information about the activities of the company. This right is protected by applying to the court for compulsory in-kind performance.

Keywords: partnership, rights of participants, right to information, corporate rights.

Вінтоняк Н.Д.

КОРПОРАТИВНІ ПРАВА ПОДРУЖЖЯ: СУТНІСТЬ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ

УДК347.191.11:347.626 <https://doi.org/10.15330/apiclu.50.103-113>

Постановка проблеми. Подружжю на праві спільної сумісної власності може належати будь-яке майно і норми Сімейного кодексу України закріплюють законний режим майна подруж-

жя. Однак існують випадки, коли об'єкти права спільної сумісної власності шляхом певних дій одного з подружжя переходять в інший правовий режим, визначити який однозначно не можна. Крім того, взята за основу презумпція спільної сумісної власності подружжя не завжди збігається з нормами корпоративного законодавства. Тому відповідь на питання щодо правового режиму корпоративних прав подружжя слід шукати не тільки в нормах сімейного законодавства, але й в нормах корпоративного законодавства, адже саме в них закріплюється правове регулювання відносин за участю юридичних осіб корпоративного типу та їх учасників.

Аналіз окремих досліджень та публікацій. Окремі аспекти обраної теми досліджувалися у роботах В. І. Борисової, В. А. Васильєвої, А. Б. Гриняка, І. В. Жилінкової, І. В. Спасибо-Фатеєвої та інших. Незважаючи на науково-теоретичну цінність перерахованих вище праць, у них системно та комплексно не розглянуто питання сутності правового режиму корпоративних прав подружжя.

Формулювання мети статті. Метою статті є дослідження сутності правового режиму корпоративних прав подружжя. Наукового аналізу потребує питання формування вкладу до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу за рахунок майна, що належить подружжю на праві спільної сумісної власності.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ч. 1 ст. 61 СК України об'єктом права спільної сумісної власності подружжя може бути будь-яке майно. Об'єкти, які можуть формувати вклад юридичної особи корпоративного типу згідно ч. 2 ст. 115 ЦК України, ст. 13 ЗУ «Про господарські товариства», ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», без будь-яких виключень (за винятком того, що ці об'єкти не повинні бути виключенні з цивільного обороту) можуть перебувати у подружжя на праві спільної сумісної власності. Тому без сумніву, майно, що належить подружжю на праві спільної сумісної власності, може бути передане подружжям як вклад до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу.

Вкладом є те майно або кошти, які вносить учасник при створенні господарського товариства або при вступі до нього. Відбувається передання цього вкладу товариству у власність. В товаристві формується майно, яке позначається як статутний капітал із «розбивкою» на частки, пропорційні розміру вкладів [1, с. 98]. Вклад має властивості об'єкта цивільного права та розглядається таким на певному проміжку часу. Тобто є тимчасовим або проміжним об'єктом цивільного права, об'єктом права власності вкладника та може перебувати у цивільному обороті лише на вказаних проміжках часу [2, с. 321].

І. В. Спасибо-Фатєєва з цього приводу зазначає, що поняттям вкладу можна оперувати тільки до державної реєстрації господарського товариства або до внесення змін в державний реєстр, тобто в цей проміжок часу ще не встановлюється корпоративний зв'язок між особою, яка вносить вклад і господарським товариством [3, с. 35]. Внесення вкладу означає фактичну оплату часток/акцій засновниками/ учасниками шляхом відчуження/передачі майна (вкладу) у власність/користування (використання) господарському товариству [4, с. 70]. Вклад як майно існує тільки на певному етапі — в момент його внесення учасником, а потім він потрапляє до єдиного об'єкту, що йменується майном господарського товариства, і перестає існувати як майно з окремим правовим режимом [5, с. 211].

Тобто вклад до моменту державної реєстрації юридичної особи корпоративного типу може належати подружжю на праві спільної сумісної власності. Однак з моменту державної реєстрації юридичної особи корпоративного типу власником майна, переданого їй у власність учасниками як вклад до статутного капіталу, стає сама юридична особа.

Відповідно до Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» № 11 від 21 грудня 2007 року [6] при вирішенні питання про поділ майна у вигляді акцій, частки (паю, долі) у фондах корпоративних господарських організацій судам слід виходити з того, що питання їх поділу ви-

рішується залежно від виду юридичної особи, організаційно-правової форми її діяльності, характеру правовідносин подружжя з цим суб'єктом. У цій Постанові наголошується: «статтею 12 Закону України від 19 вересня 1991 р. N 1576-XII «Про господарські товариства» встановлено, що власником майна, переданого йому засновниками і учасниками, є саме товариство. Вклад до статутного фонду господарського товариства не є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

У Постанові від 03 липня 2013 року Верховний Суд України у справі № 6-61цс13 за позовом про визнання недійсним договору купівлі-продажу частки в статутному капіталі дійшов наступної правової позиції: «з моменту внесення грошових коштів до статутного капіталу господарського товариства вони є власністю самого товариства, зазначені спільні кошти (майно) подружжя втрачають ознаки об'єкта права спільної сумісної власності подружжя» [7].

На думку А. Б. Гриняка розкриття поняття спільної власності вимагає відмежування спільної власності (багатосуб'єктна власність) від власності юридичної особи, створеної за рахунок майна декількох осіб (односуб'єктна власність). Відмінними ознаками права спільної власності, які відрізняють його від власності юридичної особи, є: 1) спільне майно; 2) множинність суб'єктів права власності на майно. Утворюючи юридичну особу, засновники передають право власності як внесок іншому створюваному ними суб'єкту — юридичній особі, а, отже, права спільної власності на майно створеної юридичної особи в них не виникає, проте виникають корпоративні права, які за своєю сутністю не є правом власності [8, с. 62].

З моменту внесення майна як вкладу до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу, в тому числі об'єктів права спільної сумісної власності, вони є власністю юридичної особи корпоративного типу, й зазначене майно подружжя втрачає ознаки об'єкта права спільної сумісної власності. Юридична особа корпоративного типу стає власником майна, переданого йому учасниками як влад до статутного капіталу. Тобто спільна сумісна власність, як багатосуб'єктна власність, трансформується у влас-

ність юридичної особи, як односуб'єктна власність. Відповідно жодної спільної сумісної власності на майно юридичної особи у подружжя не виникає.

Вирішення цього питання, на думку В. А. Васильєвої, повинно починатися з аксіоми про те, що юридична особа з моменту її державної реєстрації є самостійним суб'єктом цивільних правовідносин незалежно від її організаційно-правової форми. Якщо в результаті створення юридичній особі майно передається на праві власності, то незалежно від організаційно-правової форми, між засновником, а в подальшому і учасником, встановлюється правовідношення майнового характеру зобов'язального типу, яке на сьогодні переважна більшість називає корпоративним. Саме з цього часу площина майнового регулювання корпоративного права зміщується у сферу корпоративного правовідношення [9, с. 9-10].

Після здійснення державної реєстрації юридичної особи корпоративного внески учасників формують його статутний капітал та переходять у власність такої юридичної особи. Сам засновник в обмін на внесений вклад до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу набуває корпоративних прав, незалежно від форми їх фіксації (часка, акція тощо). Здійснюється трансформація права власності, зокрема, учасник втрачає своє речове право в обмін на корпоративне. Разом з тим, передаючи об'єкти права спільної сумісної власності до статутного капіталу, учасником юридичної особи корпоративного типу стає, зазвичай, одна особа. Це означає, що власником корпоративного права є один із подружжя, який отримує правомочності на участь в управлінні юридичною особою корпоративного типу, отриманні певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої тощо.

Оскільки суб'єктивне корпоративне право для цивільного обороту сприймається як єдиний неподільний за змістом об'єкт, то воно в повному обсязі може належати лише тому з подружжя, який є учасником юридичної особи корпоративного типу. Відповідно, корпоративне право не може перебувати на праві спільної

сумісної власності незалежно від організаційно-правової форми юридичної особи корпоративного типу.

Наприклад, яким чином здійснювати внесення співвласників до установчих документів, як нових учасників товариства з обмеженою відповідальністю. Аналогічна ситуація із веденням реєстру акціонерів і внесенням до нього змін [10, с. 111-112]. По суті, це призведе до «подвоєння» кількості учасників товариства, оскільки окрім, власне, учасника корпоративні права належатимуть ще й його дружині (чоловікові). Зрозуміло, що такий порядок речей є неприпустимим [11, с. 54]. Додатковим аргументом такої заборони може бути той факт, що до змісту корпоративного права входять немайнові права особистісного характеру (право бути обраним до керівних органів товариства, право вступу і виходу з товариства) [10, с. 111-112].

Водночас, не можна відкидати того факту, що інший з подружжя все ж таки передав об'єкти права спільної сумісної власності до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу.

І. В. Спасибо-Фатеєва з цього приводу зазначає, сутність права у одного з подружжя — засновника приватного підприємства як його вищого органу полягає у можливості управляти майном приватного підприємства. Сутність цього права у другого з подружжя полягає у можливості вимагати від подружжя-засновника половину отриманого доходу від діяльності приватного підприємства; половину майна, що залишилося після ліквідації приватного підприємства, у випадку поділу майна між подружжям — виплати половини вартості майна приватного підприємства [1, с. 110].

В. І. Сергєєв зазначає, що засновники товариства, формуючи його статутний капітал, передають своє право власності на майно (майнові права) юридичній особі, а в обмін на це набувають зобов'язальні права по відношенню до нього. Таким чином, речове право власності засновника (в сімейному праві — спільної власності подружжя) при створенні товариства трансформується в зобов'язальне право самого товариства щодо його засновника [12].

В. І. Борисова вважає, що при створенні підприємницького товариства відбувається трансформація права приватної власності

сті засновників на певне майно в корпоративні права останніх. Іншими словами, ніякої часткової або сумісної власності учасників на майно товариства не існує й не може існувати. Вчена робить висновок, що сімейному праву притаманна трансформація відносин власності подружжя, зокрема, трансформація прав власності у корпоративні права, права вимог і навпаки [13, с. 27]. Право вимоги полягає в правомочності однієї особи вимагати від іншої надання будь-яких майнових благ, як-то: сплати грошей, передачі речей. Такі права вимоги можуть виникати з різних зобов'язань [14].

В результаті передання до статутного капіталу юридичної особи майна, що перебуває в подружжя на праві спільної сумісної власності, корпоративних прав набуває тільки той з подружжя, який є учасником юридичної особи корпоративного типу, оскільки корпоративні права є суб'єктивними правами учасників юридичних осіб корпоративного типу. Інший з подружжя таких прав не отримує, але водночас не позбавляється майнових прав, які виникли в результаті передання у статутний капітал частки майна у спільній сумісній власності.

Верховний Суд України у складі колегії Першої судової палати Касаційного цивільного суду в Постанові від 18 липня 2018 року у справі № 209/974/15-ц за позовом про поділ майна подружжя [15] дійшов висновку, що: «у разі передання подружжям свого майна для здійснення підприємницької діяльності шляхом участі одного з них у заснуванні господарського товариства (підприємства) це майно належить зазначеному товариству на праві власності, подружжя набуває відповідне майнове право, яке реалізується одним із подружжя (засновником) шляхом участі в управлінні товариством, а друге подружжя набуває право вимоги виплати йому певних сум у разі поділу майна між подружжям».

Режим права спільної сумісної власності подружжя, що внесене до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу, можна охарактеризувати як «до» та «після». Право спільної сумісної власності подружжя на майно поширюється до моменту передання його як вкладу до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу та здійснення її державної реєстрації. А

також право спільної сумісної власності поширюється на майно при поділі, що отримане в результаті реалізації одним з подружжя корпоративного права.

Висновки. Враховуючи те, що корпоративне право не може перебувати на праві спільної сумісної власності, до регулювання правового режиму корпоративних прав подружжя необхідно застосовувати спеціальний правовий режим, сутність якого полягає в трансформації права власності.

Для того з подружжя, який є учасником юридичної особи корпоративного типу право власності (речове право) на майно, що передається у статутний капітал юридичної особи корпоративного типу, трансформується в суб'єктивне корпоративне право, відповідно до якого його учасник набуває всіх правомочностей на участь в управлінні юридичною особою, отримання певної частки прибутку (дивідендів), активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

Для того з подружжя, який не є учасником юридичної особи корпоративного типу таке право трансформується у право вимоги згідно зобов'язальних відносин, що склалися між ними щодо передання об'єктів права спільної сумісної власності до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу. Інший з подружжя не може звертатися за такою вимогою до корпорації, це право вимоги виникає у дружини або чоловіка (учасника корпорації) і буде реалізовуватись при поділі спільної сумісної власності подружжя.

Підставою такої вимоги буде юридичний факт, що має корпоративну природу, і в результаті реалізації корпоративного права одержане майно переходить у режим права спільної сумісної власності подружжя. Тобто доходи, майно, отримане в результаті відчуження корпоративного права, майно, отримане у разі виходу чи у разі його ліквідації юридичної особи корпоративного типу входить до майна, яке на вимогу одного із подружжя, підлягатиме поділу.

1. Антошикіна В. К., Борисова В. І., Жилінкова І. В. і др. *Харьковская цивилистическая школа: антология семейного права: монографія / под. общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков: Право, 2013. 240 с.*
2. Ханієва Ф. М. *Правочини зі внесення вкладів при первісному створенні господарського товариства. Проблеми цивільного права та процесу: Матеріали наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті професора О. А. Пушкіна (30 травня 2015 р.). Харків, 2015. С. 320-324.*
3. Спасибо-Фатеева І. В. *Право спільної власності подружжя на частку в статутному капіталі господарського товариства: «за» і «проти».* МЕН. 2008. № 6. С. 31-38.
4. Ханієва Ф. *Порядок внесення вкладу до господарського товариства. Підприємництво, господарство і право.* 2016. № 12. С. 69-74.
5. Кравченко С. С. *Право власників учасників товариства. Часопис Київського університету права.* 2009. № 4. С. 209-213.
6. *Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21 грудня 2007 року № 11.* URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07> (дата звернення: 21.02.2014).
7. *Постанова Верховного суду України від 03 липня 2013 р., справа № 6-61цс13.* URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/32532909> (дата звернення: 21.02.2014).
8. Гриняк А. Б. *Право спільної власності за цивільним та сімейним законодавством України. Юридична Україна. Питання розвитку приватного права.* 2015. № 6. С. 59-64.
9. Васильєва В. А. *Спільна сумісна власність подружжя і корпоративні права. Корпоративні правові чини: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції (27-28 вересня 2013 року, м. Івано-Франківськ). Івано-Франківськ, 2013. С. 8-14.*
10. Васильєва В. А. *Корпоративне право як об'єкт спадкових прав. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник статей.* 2010. Випуск XXIII. С. 109-112.
11. Жилінкова І. В. *Корпоративні права осіб з подружнім статусом. Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин в сучасних умовах: Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (25-26 вересня 2009 року). Івано-Франківськ, 2010. 196 с.*
12. Сергеев В. ІІ. *О соотношении наследственного, корпоративного и семейного права в спорах по поводу долей в уставном капитале*

ооо. *Право и экономика*. 2009. № 2 (252). URL: <https://center-bereg.ru/d952.html> (дата звернення: 21.03.2015).

13. Борисова В. І. *Новий Сімейний кодекс України і проблеми правового режиму майна подружжя — засновників (учасників) юридичної особи. Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / ред. В. Я. Тацій. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2003. Вип. 63. С. 27-36.*
14. Низамиева О. Н. *К вопросу о соотношении понятий «общая собственность» и «общее имущество» супругов. Актуальные проблемы права собственности: Материалы Всероссийской межвузовской конференции (октябрь 2003 г., г. Саратов). Саратов: Изд-во ГОУ ВПО «Саратовская государственная академия права», 2004. URL: http://adhdportal.com/book_1074_chapter_52_O.N._Nizamieva.html.*
15. *Постанова Верховного Суду України у складі колегії Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 18 липня 2018 року, справа № 209/974/15-ц <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75498185>.*

Вінтоняк Н.Д. Корпоративні права подружжя: сутність правового режиму

Статтю присвячено дослідженню правового регулювання корпоративних прав подружжя. Розкрито сутність правового режиму корпоративних прав подружжя. Обґрунтовано, що до регулювання правового режиму корпоративних прав подружжя необхідно застосовувати спеціальний правовий режим, сутність якого полягає в трансформації права власності. Для того з подружжя, який є учасником юридичної особи корпоративного типу, право власності (речове право) на майно, що передається в статутний капітал юридичної особи корпоративного типу, трансформується в корпоративне право. Для того з подружжя, який не є учасником юридичної особи корпоративного типу, таке право трансформується в право вимоги.

Ключові слова: спеціальний правовий режим, корпоративні права подружжя, юридична особа корпоративного типу, вклад, статутний капітал, частка у статутному капіталі, право спільної сумісної власності.

Вінтоняк Н.Д. Корпоративные права супругов: сущность правового режима

Статья посвящена исследованию правового регулирования корпоративных прав супругов. Раскрыто сущность правового режима корпоративных прав супругов. Обосновано, что к регулированию правового режима корпоративных прав супругов необходимо применять специальный правовой режим, сущность которого заключается в трансформации права собственности. Для того из супругов, который является участником юридического лица корпоративного типа, право собственности (вещное право) на имущество, передаваемое в уставный капитал юридического лица корпоративного типа, трансформируется в корпоративное право.

Для того из супругов, который не является участником юридического лица корпоративного типа, такое право трансформируется в право требования.

Ключевые слова: специальный правовой режим, корпоративные права супругов, юридическое лицо корпоративного типа, вклад, уставный капитал, доля в уставном капитале, право общей совместной собственности.

Vintonyak N.D. Corporate rights of the spouses: the essence of the legal regime

The article is devoted to the question of legal regulation of corporate rights of spouses. The issues of the legal regime of marital property as well as the essence of the legal regime of spouses' corporate rights have been discussed.

It has been justified that upon investing marital property into the authorized share capital of a corporation which one of the spouses has ownership rights in, the rights of rem become the law of obligation (*vinculum iuris*). The law of obligation, incurred between spouses upon investing part of the shared property into company's authorized share capital to participate in the authorized share capital, is based on the claim rights.

It is noted that since the moment the company is registered with the State Registrar of Companies, such a company becomes a participant of civil law relations. The predetermined contribution (consisting of marital property) invested into the authorized share capital of a corporation becomes the property of the mentioned legal entity and is not subject to shared property of the spouses. Therefore, marital property as joint owned property becomes sole and separate property of the corporation.

It has been proved that taking into account the indivisibility and the personalized nature of corporate rights, corporate rights cannot be subject to shared property of the spouses. This statement is supported by the fact that having the other spouse as a shareholder will lead to the increase in the number of shareholders.

It has been explained that the legal regime of spouses' corporate rights is subject to special legal regime, namely transformation of property rights. For that of the spouses who is a company shareholder, the right to property, which is being contributed to the authorized share capital of the corporation, becomes corporate right. For the other spouse, the mentioned above rights become claim rights.

Keywords: special legal regime, corporate rights of spouses, corporation, predetermined contribution, authorized share capital, share in authorized capital, shared property rights.